

YANG O'ZBEKISTON: INNOVATSIYA, FAN VA TA'LIM

CONFERENCES.UZ 2023

DAVRIYLIGI: 2018-2023

DUNYODA BIRINCHI KASHF ETILGAN SAMALIYOT

МОЩНОСТЬ ДВИГАТЕЛЯ 12 л.с. (8,8 кВт)
МАССА ДВИГАТЕЛЯ 77 кг
МАКСИМАЛЬНАЯ СКОРОСТЬ 48 км/ч
ЭКИПАЖ 1 человек

ПЛОЩАДЬ КРЫЛА 47 м²
 ДЛИНА 6,4 м

РАЗМАХ КРЫЛЬЕВ 12,3 м
 ВЫСОТА 2,7 м

ОСНОВНОЙ МАТЕРИАЛ **ДЕРЕВО** (Ель)

МАССА:
 ○ ПУСТОГО 274 кг
 ○ СНАРЯЖЁННОГО 338 кг

Орвилл Райт
Уилбур Райт

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VA XORIJY OLIY TA'LIM MUASSASALARI PROFESSOR-QO'TUVCHILARI, YOSH OLIMLAR, DOKTORANTLAR, MAGISTRANTLAR VA IQTIDORLI TALABALAR

TOSHKENT SHAHAR, AMIR TEMUR KO'CHASI, PR.1, 2-UY.
 +998 97 420 88 81
 +998 94 404 00 00
 WWW.TAQIQOT.UZ
 WWW.CONFERENCES.UZ

APREL №51

**ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН:
ИННОВАЦИЯ, ФАН
ВА ТАЪЛИМ
5-ҚИСМ**

**НОВЫЙ УЗБЕКИСТАН:
ИННОВАЦИИ, НАУКА
И ОБРАЗОВАНИЕ
ЧАСТЬ-5**

**NEW UZBEKISTAN:
INNOVATION, SCIENCE
AND EDUCATION
PART-5**

ТОШКЕНТ-2023

УУК 001 (062)
КБК 72я43

“Янги Ўзбекистон: Инновация, фан ва таълим” [Тошкент; 2023]

“Янги Ўзбекистон: Инновация, фан ва таълим” мавзусидаги республика 51-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 30 апрель 2023 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2023. - 9 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн даврий анжуманлар «Харакатлар стратегиясидан – Тараққиёт стратегияси сари» тамойилига асосан ишлаб чиқилган етти устувор йўналишдан иборат 2022 – 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси мувофиқ:– илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишланган.

Ушбу Республика илмий анжуманлари таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илғор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари тахтил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1. Ҳуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б., ю.ф.н. Юсувалиева Рахима (Жахон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2. Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна (Фарғона давлат университети)

3. Тарих саҳифаларидаги изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4. Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

5. Давлат бошқаруви

Доцент Шакирова Шохида Юсуповна «Тараққиёт стратегияси» маркази муҳаррири

6. Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна (Андижон давлат университети)

7. Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажидова Дилдора Рахматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг туган ўрни

Phd Вохидова Мехри Хасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети Хорижий тиллар факультети ўқув ишлари бўйича декан ўринбосари

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброхимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобохонов Олтибой Рахмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Муסיқа ва ҳаёт

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқайом Раҳимбердиевич (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган муҳандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари

Рахмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22. Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

23. Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Проф. Хамидов Муҳаммадхон Ҳамидович «ТИИМСХ»

24. Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўктам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари институти)

25. География

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

Тўпلامга киритилган тезислардаги маълумотларнинг ҳаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдир.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шаҳрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

ДАВЛАТ БОШҚАРУВИ

1. Muradullayev Adham Maxmudovich, Saidov Qobil Mahmudovich
CHET DAVLATLAR ARMIYALARINING VA RAZVEDKA VOSITALARI.....7

ДАВЛАТ БОШҚАРУВИ

CHET DAVLATLAR ARMIYALARINING VA RAZVEDKA VOSITALARI

Muradullayev Adham Maxmudovich

O‘R QK Kichik mutaxassislar tayyorlash markazi,
Artilleriya sikli katta o‘qituvchisi, qurolli kuchlar
xizmatchisi

Saidov Qobil Mahmudovich

O‘R QK Kichik mutaxassislar tayyorlash markazi,
Artilleriya sikli katta o‘qituvchisi, qurolli kuchlar
xizmatchisi

Annotasiya: maqolada artilleriya tuzilmalarida hamda uchuvchisiz uchish apparatlari yordamida artilleriya razvedka komplekslari otishiga xizmat ko‘rsatishni tashkil etish va amalga oshirishning usullari majmualarini artilleriya tizimlari bilan birlashtirish masalalari ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: uchuvchisiz uchish apparati, artilleriya, UUA, aerorazvedka, havo razvedka komplekslari, korrekcirovka, razvedka.

Lazer impulsli masofa o‘lchagichlar - Qurolli Kuchlarda lazer texnologiyasidan ommaviy foydalanishning bir misolidir. –Hozirgi vaqtda ular artilleriya (shu jumladan optik) razvedkaning asosiy asboblari hisoblanadi. Ushbu qurilmalar deyarli har qanday uzoqdagi ob‘ektlarga (harbiy texnika, binolar, inshootlar, snaryad portlashlari va boshqalar) masofani tez va yuqori aniqlik bilan o‘lchaydi, shuning uchun nishonlarni razvedka qilish va artilleriya o‘tini korrektirlash, geodeziya va boshqa ko‘plab ishlarni ulardan foydalanmasdan tasavvur qilib bo‘lmaydi.

Ushbu sharhda razvedka vositalarining ekspluatatsiya qilishda va texnik imkoniyatlarining yaxshilangan sifatlarini o‘zlashtirgan, razvedkani olib borish va jang boshqaruvini zamonaviy talablariga to‘la javob beradigan yangi avlod qurilmalari taklif etiladi. Funktsional mo‘ljallanishi, vazni va o‘lchami xususiyatlariga ko‘ra, LMO‘ shartli ravishda kichik o‘lchamli masofa o‘lchagichlar-durbinlarga va texnikadagi bort masofa o‘lchagichlarga ajratish mumkin. Eng ko‘p tarqalishga ega bo‘lgan masofa o‘lchagichlar-durbinlar razvedka qilish, nishonlar koordinatalarini aniqlash, snaryadlar portlashlarini o‘lchashlar orqali artilleriya o‘tini korrektirlash, qo‘shinlar jangovar tartiblarini topogeodezik bog‘lash va boshqa vazifalarni bajarish uchun mo‘ljallangan. Og‘irligi 2 kg dan kam bo‘lgan, o‘lchash aniqligi 5-10 m, uzoqlikni aniqlash masofasi 10-20 km gacha bo‘lgan ushbu qurilmalar quruqlikdagi qo‘shinlar shaxsiy tarkibi tomonidan individual tarzda qo‘llaniladi. Ushbu masofa o‘lchagichlarni ishlatish qo‘llardan, uchoyoqda va bussol yoki teodolit ustida amalga oshirish mumkin. Oxirgi ikki holatda nishonlarning to‘liq koordinatalari o‘lchanadi (masofa va burchaklar). Lazer texnologiyasini takomillashtirish va qo‘llashning eng muhim yo‘nalishlaridan biri bo‘lib qolayotgan masofani o‘lchash asboblari rivojlanishda davom etmoqda. Tungi ko‘rish kanali bilan jihozlangan, raqamli magnit kompasli, elektron burchak o‘lchagichli lazer masofa o‘lchagichlar yagona optik-elektronik razvedka uskunalarini ishlab chiqishda yangi ufqlarni ochadi. NATO mamlakatlari armiyalarida har xil turdagi lazerli masofa o‘lchagichlar keng qo‘llaniladi. Ular oddiy an‘anaviy maqsadlarda (artilleriya otishmalari, topografik tadqiqotlar va boshqalar uchun) ishlatiladi, ular nishongacha bo‘lgan masofani tez va aniq aniqlashga imkon beradilar, ular ixcham va engilliklari bilan farq qilishadi. Amerikaning monokulyar lazer masofa o‘lchagichi LRR-104, asosan, oldindagi kuzatuvchilar uchun mo‘ljallangan, periskopga birlashtirilgan holda zirhli transport vositalariga ham o‘rnatilishi mumkin. U kichik o‘lchamli - hajmi 340 sm³, lazer uzatgichning optik kanali va fotoqabul qiluvchi vizirdan tashkil topgan, uch kanalli optik chizmaga ega. LRR-104 lazer masofani o‘lchash moslamasi bazasi asosida bir qator shunga o‘xshash qurilmalar ishlab chiqilgan. Ulardan

biri -7 marta kattalashtirishga va ob'ektiv diametri 50 mmga ega bo'lgan LLR-104 Mk IV qo'l lazer masofa o'lchagichidir. LRR-104 masofa o'lchagich bilan solishtirganda, u 2,5 baravar uzoq masofaga (10 km) va yuqori o'lchov aniqligiga ega. (± 3 m).

Germaniya artilleriyasida modul konstruksiyali LEM 1/17 lazer masofa o'lchagichi qo'llaniladi, bu esa uni qo'lda olib yurish va texnikada tashib yurish imkonini beradi. Qo'lda olib yurish variantida o'lchovchi blok (aslida lazer masofa o'lchagichning o'zi), monokulyar va boshqaruv paneli bitta korpusga joylashtirilgan. Avtotransport vositalaridao'lchovchi blok mo'ljalga olish moslamalariga o'rnatiladi, ularning boshqaruvi mashina jangovar bo'linmasida joylashgan kabel orqali pultdan amalga oshiriladi. Ushbu masofa o'lchagichning periskop namunasi ham ishlab chiqarilmoqda. Masofa o'lchagichning mikroprotssessori ikkita nishon ma'lumotlarni hisoblashga qodir. Masofa o'lchagich to'rtta xotira qurilmasiga ega va ular uchun ikkita indikator ko'rsatkichlari mavjud. Masofa o'lchagichning ko'rish maydoni $3,5^\circ$ (avtomobilga o'rnatilgan periskop versiyasi) yoki 5° (uchoyoqqa o'rnatilgan versiyasi). Buyuk Britaniyada LP7 portativ (olib yuruvchi) lazer masofa o'lchagichi, shuningdek, uning variantlari bo'lmish bir oz uzoqroq masofa diapazoniga ega LP8 va avtomobilga o'rnatilgan LV5 ishlab chiqarilmoqda. Qurilmalar asosan oldingi artilleriya kuzatuvchilari va minomyot batareyalari komandirlari uchun mo'ljallangan. LP7 qo'l lazerli masofa o'lchagich NATO davlatlari armiyalarining aksariyat qo'shinlarida xizmat qiladi. Qurilmada uzoqlik masofa o'lchashda ob'ektiv kesishmasi nishon bilan tutashtiriladi va keyin o'lchash tugmasi bosiladi. SHap okulyarda masofa ko'rsatkichi qiymati taxminan 5 m xatolik bilan namoyon bo'ladi. Nishongacha bo'lgan masofa tasvirining yorqinligi tunda ishlaganda niqoblashni hisobga olgan holda o'rnatiladi. Energiyani tejash uchun skanerlashda tasvir faqat 3 soniya davomida saqlanadi va keyin avtomatik ravishda o'chadi. Qayd etilishicha, qurilmaning o'zi ishlatishda oddiy bo'lsa-da, u silikon plombali fotodiodni o'z ichiga olgan ancha murakkab qabul qiluvchi qurilmaga ega. Masofa o'lchagichning quvvat manbai 12 voltli nikel-kadmiy batareyasi hisoblanadi.

LAZER MASOFA O'LCHAGICH DURBIN 1D18 (LPR-2) (ROSSIYA)

Mo'ljallanishi. U kuzatiladigan erdagi va havo nishonlarigacha masofani o'lchash, razvedka qilish, nishonning qutb koordinatalarini aniqlash va erlarda navigatsiya qilish, artilleriya o'tini boshqarish, shuningdek, tunda ko'rish moslamalari bilan tutashtirilgan holda masofani o'lchash uchun qo'llaniladi. O'lchangan masofa to'g'risidagi kodlangan ma'lumotni elektron hisoblash mashinasi uchun chiqarib berish, hamda masofadan boshqarish mumkinligi, ushbu masofa o'lchagichni o't boshqaruvini avtomatlashtirilgan tizimlarida qo'llash imkonini beradi. Universal o'rnatish moslamasining mavjudligi tufayli masofa o'lchagich turli xil asboblardan va jihozlarga osongina birlashtiriladi. YUqori diafragma optikasi qorong'ida ishlashga imkon beradi. Kerak bo'lgan hollarda vizir to'ri yoritiladi. Burchak o'lchovchi qurilma gorizont va vertikal burchaklarni hamda magnit azimutlarni aniq o'lchashga yordam beradi.

XULOSALAR

1. Artilleriya razvedka, boshqaruv va shikastlash vositalarini jamlagani tufayli kerakli samarali tizim bo'lib qolmoqda. Bundan tashqari, turli xil optik, radiolokatsiya va uchuvchisiz havo razvedka vositalari boshqa turdagi qo'shinlarning va maxsus kuchlarning razvedka vositalarini to'ldiradi.

2. Razvedka vositalari texnikasining murakkabligi bois artilleriya razvedkasini olib boruvchi mutaxassislarni tayyorlashga ko'proq e'tibor qaratish lozim.

3. Harbiy oliy bilim yurti, kichik mutaxassislar tayyorlash markazini o'qitish va o'rgatish maqsadida zamonaviy razvedka vositalari va artilleriya o'ti boshqaruvini avtomatlashtirilgan tizimi namunalari bilan ta'minlash.

4. Mavjud artilleriya razvedkasi bo'linmalari shtatlarini ko'rib chiqib, qayta tashkil etish.

ADABIYOT:

1. Sayt informatsionnogo agentstvo «Orujiya Rossii».

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН: ИННОВАЦИЯ, ФАН ВА ТАЪЛИМ 5-ҚИСМ

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусахҳиҳ: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 30.04.2023

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000